

rius XIII, in bulla concessa anno 1576, quæ incipit: *Salvatoris: Propter ipsius Societatis* (inquit) *tam utiles, tamque necessarias functiones; et infra: Tam salubribus dictæ Societatis ministeriis, quæ pro eorum dignitate, et majori fidelium fructu in locis aptis, ubi major seges, et frequentior populi consuetudo viget, exerceri et ministrari debent.* Quam vero tota hæc approbatio veritati ipsius rei conformis sit, satis ex dictis de fine et mediis Societatis, et de effectibus ac fructibus ejus constare existimo.

13. Ex his ergo ad interrogationem nūm. 10 factam respondeo, institutum hoc specialiter tribui Spiritui Sancto, non solum eo modo quo universa pietatis opera ab ipso manant, sed etiam quia ab illa speciali providentia, qua Spiritus Sanctus universalem Ecclesiam regit et protegit, duxit originem. Unde fit ut, quantum attinet ad substantiam instituti, quæ consistit in intentione talis finis per talia media primaria ac principalia, non solum credendum sit habuisse B. Ignatium quomodo-cumque Spiritus Sancti excitationem et inspirationem, sed etiam specialissimam directionem, ut ab eo, quod Ecclesiæ opportunum erat, non aberraret, imo etiam ut tam prudens et immensum opus posset concipere et architectare. Quod si quis pie credat directionem hanc per expressam revelationem sæpe factam esse, nihil fortasse a veritate deviare, ut ex historia vitæ ejus intelligi potest. Quidquid vero sit de expressa revelatione, saltem specialis instinctus Spiritus Sancti per specialia dona superiora ordinariis virtutibus et auxiliis earum negari non potest. Atque hoc modo verum censeo, in his quæ pertinent ad substantiam instituti (sub quibus ea omnia comprehendo, quæ a Sede Apostolica expresse in specie recognita et approbata sunt), ita fuisse Ignatium motum et directum ab Spiritu Sancto, ut neque erraret, neque ab eo, quod Ecclesiæ utile et opportunum futurum est, deviare, non quod putemus singula verba ejus ab Spiritu Sancto fuisse dictata, sicut in tom. de Fide, disput. 5, sectione tertia, a numero quarto, diximus de scriptore Canonico; sed quod res ipsæ, in quibus substantia instituti consistit, fuerint prædicto modo suggestæ ex speciali providentia Spiritus Sancti; et hoc videtur mihi sufficienter probatum, tum ex dicta approbatione, tum ex fructibus et effectibus hujus operis, tum etiam ex re ipsa, considerato fine et mediis hujus instituti, et circumstantiis omnibus erectionis ejus.

CAPUT V.

UTRUM SOCIETAS SIT PER SE RELIGIO CLERICORUM, NON SOLUM HABITU, SED ETIAM RE IPSA, ET QUAS PROPRIETATES INDE CONSEQUATUR.

1. *Ratio utrinque dubitandi.*—Hactenus explicui causas veluti extrinsecas hujus instituti; nunc intrinsecas declarare intendo, ut ita specifica ejus ratio et perfectio magis constet. Causæ autem alicujus rei intrinsecæ sunt materialis et formalis. In statu vero religioso, nihil aliud potest habere rationem materialis causæ, nisi personæ ipsæ, ex quibus talis congregatio coalescit, et hoc est quod in præsentem exponere intendimus. Videmus enim a Concilio Tridentino, sess. 25, cap. 16, de Regular., Societatem esse vocatam *religionem clericorum Societatis Jesu*: illa enim particula *clericorum* non sine causa addita est. Significatum est ergo, religionem hanc ex clericis constare debere; hæc ergo est quasi materia, ex qua hæc religio conficitur. In contrarium autem est, quia vel denominatio hæc sumpta est ex solo habitu, et hoc parvi momenti est; nam habitus non facit religiosum, cap. *Porrectum*, de Regular., sed est signum ejus; vel ex re ipsa, et in hac vel æquatur, vel certe superatur a religionibus, quæ monachorum esse dicuntur; nam plures in qualibet illarum (servata proportione in numero personarum) sunt sacerdotes et clerici, quam in Societate inveniantur. Quid est ergo cur Societas dicatur clericorum religio?

2. *Prima assertio probatur auctoritate Concilii Tridentini.*—Nihilominus dicendum est primo, Societatem vere ac proprie dici, et esse clericorum ac presbyterorum religionem. Hoc sufficienter probat prædictum testimonium Concilii Tridentini, colligiturque ex variis loquendi formulis quæ in Bullis Pontificiis habentur. Nam in prima et secunda bulla Pauli III, in quibus forma instituti proponitur, ejusque confirmatio et extensio conceditur, solum exprimitur Ignatium et socios esse presbyteros, qui ad munera presbyterorum se consecraverant, et ut habere possent socios, qui hunc finem et munus perpetuo intenderent, talem religionem instituisse, quæ sub ea ratione approbata est. Et ideo in bulla quarta specialiter concessit idem Paulus III facultatem et licentiam recipiendi in Societatem seculares, seu laicos in temporale adjutorium, quod est indicium, primam approbationem et

facultatem Societatis per se ad hoc fuisse, ut ex clericis seu presbyteris constaret. Unde in altera bulla confirmationis Julii III, expressius in ipsamet forma instituti dicitur: *Socii autem omnes cum presbyteri esse debeant*, etc. Et ita postea confirmatur. Hinc etiam Pius V, in bulla anni 1571, quæ incipit, *Dum indefessa*, socios vocat *presbyteros Societatis Jesu*. Et Gregorius XIII, in bulla anni 1576, *Quæcumque sacrarum: Licet* (inquit), *sicut accepimus, dilecti filii præpositus generalis, et alii presbyteri Societatis Jesu*. Et eodem modo loquitur in bulla alia ejusdem anni, quæ incipit, *Salvatoris Domini: Licet dilecti filii presbyteri venerabilis Societatis Jesu*. Idem in bulla anni 1578, *Quanta in vinea*, etc.; clarius in bulla anni 1573, *Ex Sedis Apostolicæ*, etc.: *Cum instituto clericorum regularium Societatis Jesu*, etc. Sufficienter ergo ex tam multiplici appellatione constat, non casu, et sine causa ita appellari; sed quia in superioribus diximus, tractatu præcedenti, lib. 1, cap. 7, religionem recte distingui in religionem monachorum et clericorum, significatum est Societatem sub hoc posteriori genere contineri. Ratio autem hujus explicanda superest.

3. *Secunda assertio declarando suadet.*—Dico ergo secundo: non solum ratione habitus, sed etiam ratione proprii instituti et functionum ejus, Societas est et vocatur religio clericorum ac presbyterorum. Hoc dixerim imprimis, ut distingatur hæc religio ab aliquibus, quæ *clericorum* dicuntur, solum quia habitum clericorum retinuerunt, quamvis ex speciali intentione sua non intendant aliquem finem, vel functionem, propter quam sit per se necessarius clericalis ordo; unde totum earum institutum æque bene servari posset, etiamsi personæ earum clerici non essent, ac propterea tales religiones, si quæ sunt, valde materialiter et accidentaliter dicuntur esse *clericorum*, solum quia in habitu cum clericis conveniunt. Proprie autem (ut supra diximus ex D. Thom. 2. 2, q. 189, art. 8, ad 2) illa est religio clericorum, quæ per se instituitur ad eas functiones, ad quas clericalis ordo per se necessarius est; aliæ vero, quæ ex vi sui finis non requirunt tales functiones, cum per se non requirant clericalem ordinem, non sunt proprie religiones clericorum, etiamsi per accidens ob alias occasiones plures sacerdotes habeant. Constat autem ex superioribus dictis, religionem hanc ex primario fine suo postulare actiones maxime proprias clericorum, quales sunt illæ, quæ ad perficiendos et illuminandos

specialiter homines ordinantur; ergo non solum ratione habitus, sed multo magis ob rem ipsam, et ob finem et munera talis religionis, *clericorum*, seu *presbyterorum* appellatur.

Deducuntur aliquot corollaria præcedentis doctrinæ.

4. *Cur Societas peculiarem habitum religionis non assumpserit.*—Imo hinc sequitur primo, non ideo Societatem esse religionem clericorum, quia habitum clericorum portat, sed potius e contrario, ideo religionem hanc retinuisse clericorum insignia, quia ipsa per se maxime est clericorum religio, ac per se primo tendit ad perficiendos homines suos in statu clericali, et ut proprias clericorum functiones honestius, sanctius ac fructuosius perficiant. Ex quo obiter responsum est ad multorum interrogationem, cur Societas, si vera religio est, proprium aliquem religionis habitum non assumpserit, quæ solet etiam esse una ex objectionibus quæ contra Societatem fiunt, quoniam videtur, aut novitatem affectare, aut tacite usum peculiaris habitus reprehendere, aut illius dedignari. Item, quia secundum personarum varietatem et gradum habitus distinguendi sunt, teste Augustino, epist. 499, et refertur 33, q. 5, cap. *Quod Deo*. Et ideo Concilium Tridentinum, sess. 14, cap. 6, de Reform., dicit, licet habitus non faciat monachum, oportere clericos suo statui decentem habitum deferre, ut etiam habitu professionem suam probent, ut dixit Concilium Carthaginense IV, c. quadragesimo quinto, c. *Clericus*, d. 41. Et in Concilio Aquisgran., dicitur habitus singulorum ordinum ad hoc esse institutos, ut liquido constet in qua professione unusquisque Domino militet. Ex dictis, inquam, optima ratio et responsio datur ad prædictam interrogationem; ideo enim sacerdotum habitum hæc religio retinuit, quia ipsa religio sacerdotum est, et habitus debet esse accommodatus muneri, et officio quod persona exercet. Item, sicut hoc institutum per se ordinatum est ad perficiendos homines in statu clericali, ita decuit eorum habitum nihil aliud significare, quam clericos religiose et sancte viventes ex vi suæ professionis. Ubi merito accommodari potest, quod in Concilio Aquisgran., sub Ludovico, cap. 129, reprehenduntur Canonici regulares habitu monachorum utentes, cum eorum habitum usurpare non debeant, a quorum proposito quodammodo distant. Maxime vero contra quoscumque detractores accommodari potest, servata

proportione, can. 12 Concilii Gangren., qui refertur 30 d. : *Si quis putaverit sancto proposito (id est, continentiae) convenire, ut pallio utatur, tanquam ex eo justitiam habiturus, et reprehendat vel judicet alios, qui cum reverentia birris utuntur, et alia veste communi, quae in usu est, anathema sit.* Erat autem birrus vestimenti genus, quo clerici et Canonici regulares utebantur, ut colligitur ex serm. 2 ad Clericos communem vitam agentes, alias 53, ad Fratres in Eremo, inter opera Augustini, quoque monachi uti non poterant, sed pallio, quo colla et humeri tegebantur, ut est apud Cassian., lib. 1 de Instit. renun., c. 7. Sicut ergo monachi utentes pallio, aut habitu suo, clericorum habitum etiam in religiosis reprehendere non debent, ita etiam Societas retinens sacerdotum usum, non propterea contemnit aut improbat usum religionum monachalium, seu monachorum; nam, sicut nulla earum censetur reprehendere aut contemnere alias, eo quod distinctum habitum a cæteris assumat, quia unaquæque habet sanctas et piâs rationes, et Spiritus Sanctus est multiplex et unus, ita nec Societas alia sancta instituta reprehendit, ex eo quod communi habitu clericorum contenta fuerit. Quid autem referret hoc esse novum, etiamsi id concederemus? non enim omne novum reprehensibile est, si nova occasione et convenienti ratione fiat, sine ullo antiquitatis præjudicio. Sic enim etiam fuit novus unusquisque religionis habitus, quando primum illa instituta est. Nego tamen id fuisse novum; statim enim ostendam religiones clericorum fuisse antiquissimas, et in principio non est verisimile, vel saltem non constat usas fuisse habitu distincto a communi clericorum habitu, sed solum in illo magnam decentiam et honestatem servasse.

5. *Societatis habitum qualem delegerit S. Ignatius.*—Tria observanda in habitu clericali Societatis.—Addo denique, quamvis inter religiones clericorum aliquæ sint, quæ aliquo proprio et peculiari insigni in exteriori habitu utantur, ut patet in canonicis regularibus, hoc ipsum (non sine magna et prudenti ratione, considerata temporum opportunitate, et principali Societatis intentione) prætermissum esse, et pro signo quoad habitum accepisse Societatem solam decentiam et honestatem ejus, cum omni modestia, ac verborum, actionum sensuumque omnium moderatione conjuncta. Cum enim talia essent tempora, ut hæretici monachos maximo odio prosequerentur, et ideo illorum habitum, et quemcum-

que habentem cum illo similitudinem vel affinitatem, invisum et odiosum haberent, et Societas cuperet etiam ipsos hæreticos lucrari Christo, noluit nova alicujus habitus specie eos offendere, sed hoc, quod de se indifferens erat, vitare, ut ita faciliorem haberet ad eos aditum; nam hæc ipsa de causa monachi etiam, nonnisi mutato externo habitu, ad hæreticos penetrant. Quæ ratio non solum ad hæreticos, sed etiam ad omnes alios, servata proportione, applicari potest; nam etiam hæc religio fideles et Catholicos, imo illos maxime (juxta Apostoli consilium, 1 Corinth. 9, ad Galat. 6) lucrari cupit, et ideo etiam in exteriori habitu voluit, quantum honeste potuit, communem modum servare, ut apud omnes minus alieni et extranei esse viderentur. Ad prædicandum etiam inter Gentiles, hic habitus visus est magis accommodatus, quia filii magis accommodantur ad eos, quos etiam in exteriori habitu similiores parentibus recognoscunt. Ut ergo hi, qui denuo convertuntur ad fidem, pastoribus et presbyteris, per quos communiter gubernari debent, magis afficiantur, conveniens fuit ut ministri, per quos erant convertendi et regenerandi, communi clericorum habitu uterentur. Atque hæc est potissima ratio, ob quam hæc religio in his, quæ ad exteriorem speciem pertinent, communem quamdam vivendi rationem tenuit, ut sub illa (quæ alias per se perfectioni propriæ non derogat) facilius posset omnes lucrifacere; imitata in hoc Christum Dominum, qui, ut peccatores lucrifaceret, cum peccatoribus manducavit et bibit; de qua re in sequentibus redibit sermo. Ut autem in hoc communi habitu debita perfectio servaretur, tria monuit B. Ignatium, 6 part. Constit., cap. 2, § 15: *Primum, ut honestus ille sit; alterum, ut ad usum loci in quo vivitur, sit accommodatus; tertium, ut professioni paupertatis non repugnet.* Ex quibus primum et tertium omnibus religionibus communia sunt, ut supra dixi, quia id in generali ratione perfectæ virtutis fundatur. Secundum magis est Societati proprium, sequiturque juxta rectam prudentiam ex ipsa ratione communis habitus, et fine ejus. Cui consonat illud Augustini, lib. 3 Doctrinæ Christianæ, cap. 12: *Quisquis rebus prætereuntibus restrictius utitur, quam sese habent mores eorum cum quibus vivitur, aut temperans, aut superstitiosus est; quisquis vero sic eis utitur, ut metas consuetudinis bonorum, inter quos versatur, excedat, aut aliquid significat, aut flagitiosus est. In omnibus enim talibus non usus rerum, sed libido utentis*

in culpa est. Eademque sententiam habet Gratianus, § ult., d. 41, et affert verba Augustini paululum immutata, melius illa retulit cap. 1 ejusdem distinct. Atque in eadem sententiam videri possunt, quæ notant Gloss., in c. *Si quis virorum*, 30 d., et in princ. 21, q. 4, et in cap. *Clerici*, 2, verb. *Deauratis*, de Vit. et honest. cler., ubi bene Panormitanus, numero decimo septimo, et optime omnium D. Thom. 2. 2, q. 169, art. 1; et alia congerit Tiraq., de Legibus connub., libro tertio, numero decimo septimo.

6. *Secundum corollarium.*—*Declaratur hoc corollarium.*—Secundo sequitur ex dictis, quamvis religio hæc quoad suam peculiarem regulam et institutionem nova esse videatur, quoad substantiam vero, etiam specificam, esse antiquissimam, et esse veluti quamdam instaurationem ejus, quæ omnium prima fuit. Hoc possumus breviter declarare ex aliquibus principiis in tractatu præcedenti, lib. 1, c. 7, demonstratis; ostendimus enim clericorum religionem, in genere loquendo, antiquiorem esse religione monachorum; nam illa prior et in Apostolis incepit, et per eos derivata et quasi continua traditione conservata est. Religionem autem monachorum postea incepunt. Nam, licet vulgare sit monachos ab Helia tempore incepisse, et Joannem Baptistam monachatum professum fuisse, tamen, ut supra dixi, id magis intelligendum est de usu operum pertinentium ad illum statum, ut sunt solitudo, vitæ asperitas, contemplatio, quam de proprio statu quoad integram formam substantialem ejus, secundum quam proprius est evangelicæ legis, et Christum habuit institutorem. Quæ omnia citato loco ostensa sunt, simulque probatum Christum, non solum fuisse institutorem status religiosi, ut sic, sed etiam factorem cujusdam particularis religionis, quæ in Apostolorum collegio primum creata fuit, et postea in aliis discipulis fuit propagata. Illam ergo dicimus fuisse primam religionem clericorum, quia non solum ex sacerdotibus a sui initio congregata est, sed etiam per se primo fuit a Christo instituta ad actiones hierarchicas purgandi, illuminandi, et perficiendi homines, quæ sunt proprie actiones clericalis status. Quod intelligi potest ex vocatione Christi, Matth. 4: *Venite post me, et faciam vos fieri pisces hominum.* Quod et ipsi Apostoli cognoscebant cum dicebant, Aetor. 6: *Non est æquum nos relinquere verbum Dei, et ministrare mensis.* Huc etiam spectat ille modus vocationis Christi, Matth. 9

et Luc. 9: *Sequere me; et statim: Sine ut mortui sepeliant mortuos suos; tu autem vade, et annuntia regnum Dei.* Fuit ergo illa religio ex proprio ac peculiari fine religio clericorum.

7. *De antiquitate Canoniorum regularium varietas.*—*Reditur ad institutum corollarium.*—Verumtamen, quamvis status religiosus continue postea in clericis conservatus sit etiam per se quoad religionem clericorum, non tamen mihi constat fuisse conservatum in ordine ad illum particularem finem, seu quoad actiones quæ versantur circa corpus Christi mysticum; sed quoad illas quæ versantur circa corpus Christi verum, quomodo dixit D. Thom. 2. 2, q. 189, art. 8, ad 2, religionem Canoniorum regularium per se esse religionem clericorum, quia directe ordinatur ad eas actiones, quæ in divinis mysteriis perficiuntur: de qua religione licet communiter censeatur a D. Augustino incepisse, multi tamen existimaant Augustinum potius fuisse restauratorem et reformatorem illius, quæ jam antea erat ab Apostolis derivata. Quod sensit Vincentius in Speculo historiali, lib. vigesimo sexto, cap. 51; Nauclerus, in Chronographia, volum. 2, generat. 42, qui dicunt Canonicos regulares ex Apostolorum institutis originem trahere; et sumitur ex Benedicto XI, in præmio ad Constitutiones Canoniorum regularium. Quinimo illum ordinem jam inde ab Apostolis incepisse dixit Navarrus, tract. 4 de Regularibus, cap. *Statuimus*, 29, q. 3, numero octavo, qui id colligit ex sententia Pii IV, quam ibi refert, lata in favorem Canoniorum regularium contra monachos S. Benedicti, in lite de jure prædicandi; et quamvis in priori sententia solum dicatur: *Decernimus, et declaramus Canonicos regulares uti clericos, etc.*, ubi non titulo antiquitatis, sed titulo clericatus eos præfert; tamen habet illa sententia fundamentum in eo, quod supra diximus, religionem clericorum in Apostolis fuisse institutam. Vide Rosetum, de Religione ecclesiastica, tract. 34, cap. 3; Joannem de Nigra Valle, in Epilogo Chronicorum, lib. 13, cap. 8; Robertum, tract. de Tuendo cœlibatu, tom. 2, tit. de Ordinibus primordiis; Volater., in Tropologia, lib. 21, in princ.; Antonin., 2 part. Histor., tit. 15, cap. 16, § 7. Non tamen satis certo constat religionem clericorum perpetua traditione, et absque interruptione ulla, fuisse continuatam usque ad Augustini tempora. Et aliqui revocant in dubium, an a tempore Augustini usque nunc hic ordo regularium Canoniorum continue duraverit. Alii distin-

quendum putant inter Canonicos cathedrales et regulares, ut de varietate religionum dictum est tractatu præcedenti. Quidquid vero circa hoc sentiatur, hic ordo dicitur cœpisse in Apostolis, quatenus ordo clericorum per se in illis incepit, et ex parte retinuit finem illius Apostolicæ religionis, scilicet, quoad actiones quæ pertinent ad divina mysteria divinamque contemplationem. Ad eundem ergo modum non inepte dicere possumus S. Ignatium non tam novam religionem instituisse, quam eam, quæ in Apostolis fuit, etiam quoad proprium finem ejus, scilicet, Evangelii prædicationem, ac fidei propagationem et defensionem, instaurasse. Nam, licet verum sit, illum religionis modum, cum illo particulari fine, et mediis illi proportionatis, non fuisse continua successione conservatum in Ecclesia (quia certum est tempore, quo vixit B. Ignatius, nullam talem religionem clericorum fuisse in Ecclesia; quanto autem tempore post Apostolorum tempora duraverit, incertum etiam est), nihilominus videtur plane B. Ignatius excitasse religionem illi simillimam in his quæ substantialia sunt, scilicet in fine et mediis, atque adeo in modo vivendi, et imitandi Christum in ordine ad salutem animarum. Nam, sicut Apostoli professi sunt se relinquere omnia propter Evangelium prædicandum, ita etiam hujus religionis alumni; et sicut illi ad hunc finem peculiariter se Christo consecrarunt, ut quocumque vellet, eos mitteret ad salutem animarum procurandam, et post Christi mortem in eadem obedientia sub Petro manserunt, ita etiam hi ad eundem finem se Vicario Christi devovent. Ac denique sicut illi ob hanc causam Christum in exteriori vitæ genere communi, et in peregrinationibus continuis pro salute animarum imitati sunt, ita de his dixit Pius IV, in prima bulla sua: *Sicut nomen Jesu assumpserunt, ita opere, doctrina, et exemplis Dominum nostrum Jesum Christum imitari, et ejus vestigia sequi nituntur.* Ex quo principio ratio multarum rerum reddi potest, quæ in Societate aliquibus nova videntur, re tamen vera nova non sunt, sed renovata, aut ex illa prima antiquitate repetita, ut tali fini et tali modo religionis accommodata.

8. *Tertium corollarium.* — *Ratio dubitandi in numero secundo solvitur.* — *Quartum corollarium.* — Tertio, ex his facile solvitur ratio dubitandi in principio tacta, et quomodo non obstet dictæ resolutioni, plures esse in Societate non clericos. Nam in hujusmodi statu considerandum est id quod est per se,

non vero quod per accidens, ut D. Thomas dixit. Addo etiam considerandum esse id, quod est ratione sui, et quod est ratione alterius; nam, ab eo quod est per se, seu gratia sui, sumitur denominatio, et quasi species religionis, quæ clericorum esse dicitur. In Societate ergo status clericorum per se est, et gratia sui, ut explicatum est, et ideo ad solemnem professionem non nisi sacerdotes in ea admittuntur, ut dicitur etiam in Examine, cap. 1, § 8, ut lib. 6, cap. 1, numero quarto, afferemus. Illi vero, qui clerici non sunt, duobus modis in Societate recipiuntur: primo, ut in ea disponantur ad sacerdotium, et ad illum gradum Societatis, qui sacerdotium requirit, juxta illud Hieronymi, epist. 4 ad Rusticum: *Ita age in monasterio, ut clericus esse merearis, ut adolescentiam tuam nulla sorde commacules,* etc. Et ideo manifestum est non esse præter institutum religionis clericorum, hæc intentione recipere plures qui clerici non sint, alias conservari non posset, nec sacerdotes habere, qui pro dignitate sacerdotale munus exercerent, prout religiosos decet. Secundo modo recipiuntur laici in corporale seu temporale sacerdotum adjutorium, quia vel non expedit aut decet omnia hæc munera per sacerdotes exerceri, vel non expedit sacerdotes impediri a verbo Dei, et ministrare mensis, ut dicitur Actor. 6, tractabiturque inferius, in lib. 7, cap. 3, numero secundo. Unde opposita ratione contingit in religionibus clericorum, et monachorum; nam in illis, juxta antiquam et primævam institutionem, per se erant laici, clerici vero vel assumebantur, vel fiebant, quantum necesse erat ad spirituale regimen, vel adjutorium aliorum, ut in tractatu superiori visum est. In hac autem religione clerici sunt per se, ac ex primæva institutione; laici vero assumuntur, quantum necesse est ad temporale adjutorium vel sacerdotum, vel reliquorum etiam qui ad sacerdotium tendunt; nam hi etiam propter studiorum laborem temporalibus ministeriis ex professo vocare non possunt. Quarto, et ultimo, possumus ex dictis conjecturam facere perfectionis hujus instituti; sed de hoc paulo inferius, in cap. 7, dicitur commodius.

CAPUT VI.

UTRUM SOCIETAS CONTEMPLATIVAM VEL ACTIVAM VITAM AMPECTATUR.

1. *Quid sit activa, contemplativa, ac mista religio.* — Distinximus in superiori tractatu cum D. Thom. 2. 2, q. 188, tres ordines, seu species religionis; cum enim omnes tendant ad perfectionem charitatis, quædam illam quærunt per viam tantum contemplationis, quæ per se perficit amorem erga Deum. Aliæ illam inquirunt per actiones amoris, et misericordiæ erga proximos; nam cum illæ etiam sint propter Deum, etiam charitas erga Deum illo modo perficitur. Aliæ denique utramque viam complectuntur, quorum vita mista dicitur ex contemplatione et actione. Est autem advertendum, ut supra tetigi, nullam esse posse in mortalibus hominibus congregationem adeo contemplativam, quin actioni etiam aliqua ex parte vacet, et corporalibus exercitationibus, ut constat ex Basilio, in Regulis fusius disputatis, regul. 35, cum tamen ejus religio maxime contemplativa fuerit. Et e converso nulla etiam esse potest religio adeo activa, quin aliqua de contemplatione participet, quia sine oratione et laude Dei nulla potest esse perfecta religio. Quapropter videri potest omnis religio esse mista; non tamen ita est. Nam aliquando religio per se solum intendit contemplationem; de actione vero solum id accipit, quod necessarium est vel ad disponendum hominem ad contemplationem, vel ad levandum tedium, vel ad sustentandum vel sublevandum ipsum mortale corpus, et hæc dicitur tantum contemplativa. Alia vero religio e contrario per se solum intendit actionem; de contemplatione vero tantum suscipit, quod vel ad actionem ipsam perfecte agenda necessarium est, vel certe ad reddendum Deo debitum ac religiosum cultum, et hæc dicitur pure activa, quia unaquæque denominatur ab eo quod est sibi proprium et peculiare per se intentum. Mista ergo dicitur, quando utrumque per se intendit proprio et speciali modo. Cum enim utraque vita per se honesta sit et amabilis, et aliquin inter se non pugnent, possunt simul propter se intendi; imo intendi debent, quantum et charitas veritatis et necessitas charitatis postulaverint, ut verbis utar Augustini, lib. 19 de Civitate, cap. 19. Et hoc genus vitæ dixit pertinere ad Prælatos Gregorius, in Pastor., part. 2, cap. 1, dicens: *Sit Rector in ac-*

tione præcipuus, præ cunctis in contemplatione suspensus. Quæ verba referens D. Thom. 2. 2, q. 182, art. 1, ad 1, ait: *Ad Prælatos non solum pertinet vita activa, sed etiam debent esse excellentes in vita contemplativa.*

Societatem ex vi sui instituti mistam religionem esse.

2. *Probatum assertio quoad eam partem quæ ad actionem pertinet.* — Dico ergo, Societatem ex vi sui instituti utrumque vitæ genus per se ac principaliter intendere, cum omni perfectione, quantum moraliter fieri potest. Quæ quidem assertio, quoad eam partem quæ pertinet ad vitam activam, multa probatione non indiget. Nam cum ad vitam activam pertineant omnes actiones quæ versantur circa proximum, et ex supra dictis satis in cap. 2 constet, principale munus hujus religionis esse spiritualem salutem et perfectionem proximorum procurare, et ad illum omnibus congruentibus mediis uti, manifestum est per se amplecti activam vitam, et cum magna perfectione illam profiteri. Et quoniam de spiritualibus actionibus, seu mediis, satis supra, in cap. 3, dictum est, hic solum addimus, religionem hanc non solum opera misericordiæ spiritualia, sed etiam corporalia ex vi sui instituti exercere, qualia sunt infirmos in xenodochiis visitare, consolari, et eis inservire, si necesse sit, adjuvare eos qui in carceribus detinentur, et similia, quæ distincte enumerantur in 7 part. Constit., cap. 4, § 9, ubi dicitur: *His corporalibus pietatis operibus, quantum spiritualia, quæ majoris sunt momenti, permittent, quantumque vires patientur, incumbent.* In quibus verbis magna perfectio hujus instituti quoad hanc partem considerari potest. Cum enim ea pars vitæ activæ, quæ ad spiritualem profectum ordinatur, multo excellentior sit, illa est primario ac per se in hac religione intenta. Quia vero alia pars, quæ pertinet ad subveniendam corpori, et per se honesta est ac necessaria, et multum etiam juvat ad spirituale lucrum animarum, ideo secundo, et quasi propter aliud hanc etiam partem amplectitur Societas, cum hac tamen moderatione, ut talia opera spiritualibus inserviant, vel saltem illa non impediunt, et præter hanc nulla adhibetur limitatio, sed potius adjungitur illa extensio, *quantum vires patientur.*

3. *Alterius partis difficultas proponitur.* — Ex his autem non solum videtur probari hæc pars, sed etiam difficilis redditur altera. Qui enim fieri potest ut cum tali genere vitæ acti-